

Udvalget for Fødevarer, Landbrug og
Fiskeri
FLF alm. del - Bilag 75
Offentligt

CARSTEN VAGN-HANSEN
LÆGE, SUNDHEDSKONSULENT
KNABBERUPVEJ 40
KNABBERUP
DK-7100 VEJLE
TELEFON: 75 82 95 99
FAX: 75 83 89 71
E-MAIL:
CAVAHA@RADIODOKTOREN.DK
GIROKONTO: 812 2237

Udvalget for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
Folketinget
Christiansborg
1240 København K

8-11-2005

Til Udvalget for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Vedrørende bevaring af de gamle husdyrracer

Jeg tillader mig hermed at fremsende en kronik, som jeg har skrevet i Information den 4-11-2005 og bevaring af de gamle husdyrracer. Jeg er overbevist om, at det vil være meget risikabelt ikke at bevare de resterende små besætninger af gamle, meget modstandsdygtige husdyrracer. De moderne højtydende racer er ved at degenerere på grund af indavl, og deres modstandsdygtighed falder. De vil let kunne blive bytte for en epidemi af en eller anden husdyrsygdom, og så er der brug for den genressourcer, som findes i de gamle racer.

Det er sidste udkald, før de avlere, som endnu har besætninger af de gamle racer, bliver nødt til at sælge eller slagte dyrene på grund af manglende støtte fra Staten, som gennem Rio-konventionen af 1992 har forpligtet sig til at bevare disse gamle racer. Jeg vedlægger kopi af breve til Fødevareministeren og til Direktoratet for FødevareErhverv, Udviklings og Forskningskontoret i anledning af en kommende høring om emnet.

Mange gode hilsener

Kampen for den røde ko

For 50 år siden var der op til to millioner af den røde danske malke race. I dag er der kun godt 100 tilbage, og for mange børn og voksne er vore oprindelige, traditionelle husdyr mindst lige så interessante som dem i zoologisk have

KRONIK
af Carsten Vagn-Hansen

Vore gamle husdyracer er i alvorlig fare for at uddø, og med dem en vigtig del af vores kultur. Desuden er der sundhedsmæssige konsekvenser, da de gamle husdyr er mere modstandsdygtige end de genetisk manipulerede leverde fabrikker, som mange husdyr er blevet fremavlet til at være. Danmark overtræder en international konvention ved ikke at bevare de gamle husdyracer, der er ved at uddø.

Danmark er stadig et landbrugsland og en meget væsentlig del af vores kultur er forankret i landbruget. Husdyrene i gamle dage var en væsentlig del af familien på landet. Man var afhængige af dem og passede godt på dem. Sygdom blandt dem kunne betyde, at man måtte gå fra gård og hjem. Ved naturlig udvælgelse overlevede de

stærkeste, som havde modstandskraft mod mange af de sygdomme, der kunne ramme dyrene.

Der var en sund og alsidig arvmasse, en værdifuld genbank. Fødevarereorganisationen FAO har for længe siden indset at der er vigtigt at bevare de nationale og lokale husdyracer, og Danmark har i 1992 ratificeret RIO-konventionen om bevaring af blodens biologiske mangfoldighed, herunder også landbrugs kulturplanter og husdyracer. På trods af denne konvention forsvinder der på verdensplan hundreder af husdyracer hvert år, og i Danmark er det sidste udkald for at bevare vores gamle husdyracer.

Den mest kendte af dem alle, den røde danske ko af rød dansk malke race, var der for 50 år siden en til to millioner af. I dag er der kun godt 100 tilbage. Det karakteristiske Ø-kvæg, som man mente var fuldstændig udryddet i Danmark, lykkedes det Benzon-familien på Oregard at finde hos Lars Peter Nielsen på Agersø og bevare, men Ø-kvæget er nu truet på grund af den manglende statslige støtte til bevarelsen, som Danmark har forpligtet sig til, men ikke overholder. Den næstsidste stamme af

gammelt jysk kvæg er nu af dens ejer blevet solgt til hollændere, der er mere opmærksomme på den genetiske værdi af de gamle husdyr. Ejeren har givet op, da han ikke kunne få støtte til bevarelsen. Nu findes resten kun på Oregard.

Et argument fra staten og dens embedsmænd har været, at man blot kunne fryse sæd fra de gamle racer ned, men ingen ved, om generne kan bevares ordentligt på denne måde. Miljøet ændrer sig og generne med det. For eksempel muterer virus hele tiden, og modstandsraften mod virus ligger også i generne. En ændret smitsom sygdom kan udrydde hele racer, og der er derfor brug for en bred genetisk variation, fordi de enkelte racer rammes forskelligt. Mange af de gamle racer er for eksempel resistente over for mund- og klovsyge.

De truede kvægracer på Oregard er for nylig blevet DNA-testede. Det viste sig at dyrene besad unikke gener, og at hver af disse små bestande på 30-40 køer havde en lige så stor genetisk variation som verdensraces Holstein-Frisian på 100 millioner køer.

I Sverige har man en bedre forståelse af disse forhold.

Her har man en målsætning om at oparbejde hver gammel race til mindst 500 eksemplarer, hvilket anses for at være nødvendigt for bevarelse af en race på længere sigt.

Tænker i penge

Landbruget har fra valgt de gamle husdyracer da de ikke har en så høj ydelse. Køer skal i dag producere masser af mælk, og man har fremavlet køerne til dette. De er så ens i dag, at der ikke er nogen genetisk variation af betydning. To tyre, der befordrer superydelse, indgår nu i stamtavlerne hos over 100 millioner malkekøer. Det har sine store omkostninger.

Verdensracen Holstein-Frisian frembyder nu alle tegn på degeneneration med manglende vitalitet og en række arvelige skavanker. Jo mere forædlet, jo ringere livsegenskaber. Indavl er skidt hos både mennesker og dyr. Det er nok derfor, at hollænderne køber vores gamle jyske race, så den kan give liv til deres svækkede kopi-køer. Hvor køernes levetid tidligere var op mod 3 år, er den nu kun fire-fem år. Køerne er blevet til mælkefabrikker, som skrottes efter få år. Var der nogen, der sagde dyrevelfærd? Kvaliteten af både mælk og kød er også proble-

matisk. Anglerkvæget i Nordtyskland, der også er ved at uddø, producerer en mælk af langt højere kvalitet end de moderne racers. Den indeholder blandt andet mere kappa-protein og sælges nu for høj pris til specialproducenter.

Santidig producerer de moderne køer så meget mælk, at vi er ved at drukne i den og blive syge af den. Dyrene er også så syge, at moderne besætninger har skyhøje dyrlægerregninger og bruger meget medicin. Forbrugt af antibiotika pr. svin, der også er fremavlet til at blive længere og større, er steget med 27 procent på to år. De strutter af penicillin, mens de gamle sortbrogede svin på Oregard strutter af livsgæde, hvor de i stedet for at stå skulder ved skulder boltzer sig i mudder og græs. Dyrlægen er her en spælden gæst. En dyrlæge sagde en gang til Christian Westergaard, der lige har solgt de sidste af Sortbrogat jysk Malke race: »Hvis alle havde jysk kvæg, som du, ville vi dyrlæger snart dø af sult.« Vi sælger ud af vores arvegods.

Vi har en stor landbrugssektor, men den kan hurtigt blive spoleret, hvis vores dyr degenererer eller bliver ramt af kvægsygdomme,

som dyrene ikke har nogen modstandskraft imod. Det er kortsigtet og ufornuftig tankegang ikke at bevare en reserve af sunde gamle husdyracer.

Gale mennesker?

Der er et held for Danmark at der findes lidsjæle som familien Benzou, der har begrebet faren ved ikke at bevare de gamle racer. Som har tilsluttet deres egen mangelighed og økonomi for at opsege, købe og drive arvsarbejde med de gamle husdyr. Som på trods af truende konkurs og mangel på mange af de gode, vi andre tager som en selvfølge, fortsætter kampen for deres dyr. Der er nok mange i vores ego-centrerede tid, der betragter dem som gale mennesker, fordi de bruger al deres tid og penge på dyrene. Vil man være medlem af Foreningen til almindeligt Udeende, så gør man ikke sådan noget, men overlader det til staten og bruger sine penge på sig selv.

Det kan man have ikke for staten er et travlt fortagende, som først og fremmest tænker i penge og økonomi, ofte på en kortsigtet måde. Staten er også en magtfaktor, som bruger mere og mere tid og kræfter på at kontrollere og overvåge, at det går efter

Information om opinion

- Kronik 8.400 enheder inkl. medlemrum, kronik@information.dk
- Læserbrev ca. 1.300 enheder inkl. medlemrum, debat@information.dk
- Påtale 3.200 enheder inkl. medlemrum - med skarp kritik af person, myndighed, branche, parti mv. Eller opskrift 3.200 enheder med forslag til hverdagsoplevelse, debat@information.dk

- Husk altid navn, adresse og stillingsbetegnelse
- Hvises der til artikler eller indlæg, oplyses den præcise dato, som den pågældende tekst har været bragt i avisen.
- Vi ønsker kun indlæg, der er forbeholdt Information, vi tillader os at forkorte indlæg til passende størrelse, ligesom foreslåede overskrifter kan blive ændret

En af de gode, gamle tyre på Oregard. Den hedder Einstein
Foto: Carsten Vagn-Hansen

truede husdyracer. Dyrene vil dermed også blive en værdifuld del af naturplejen, og vore nationalparker vil blive mere levende.

I maj måned 2005 blev en skolegård på Østerbro i København i forbindelse med en miljøfestival plads for et dyrskue med de gamle husdyracer. Det blev et kæmpe-hit for mange københavnere, både børn og voksne, for hvem dyrene var mindst lige så interessante som dyrene i zoologisk have. Staten må være sit ansvar bevidst og overholde RIOkonventionen ved at støtte avsarbejdet på Oregard, og alle vi andre må også bidrage det, vi kan. Det er en vigtig del af dansk kultur, der er ved at uddø. Måske er det endda vores overlevelse som landbrugsnation, der er i fare. Det er også en værdig opgave for fonde og privatpersoner at støtte bevaringsarbejdet på Oregard og andre steder.

Flere oplysninger om emnet hos Foreningen Gamle Danske Husdyracer: www.gamle-husdyracer.dk

Carsten Vagn-Hansen er læge og bestyrelsesmedlem i Sundheds-konsulentnet på DK4

dens og embedsmændenes bestemmelser og ideer om, hvad der er rigtig. Nogle mener også, at dyrene på Oregard ikke får den nødvendige omsorg, men sandheden er, at dyrene trives utrolig godt og har et frit og naturligt liv. De bliver be-

tragtet som værdifulde levende væsener, ikke som produktionsenheder. De passer fint ind i de fynske overtræk og landskaber og har det godt. Og det er ikke kun kæerne. Der er også gander, gæs og høns af gammel race, sortbrogede svin, land-

får, geder og Frederiksborgheste.

Desværre er klokken ved at falde i slag for Oregard.

Hvis der ikke ændres signaler fra det offentlige med en massiv støtte til bevarelse af de gamle husdyracer på gården, kan det ende med, at alle

dyrene skal sælges og slagtes. Det vil være en katastrofe, ikke alene for familien Benzson, men også for dansk landbrug og for os alle. Vore nationale, gamle husdyracer er ved at være lige så sjældne som pandaen og den sibirske tiger.

Ligesom vi er glade for vores zoologiske haver, bør vi også være glade for at kunne se vores gamle husdyracer ude i vores smukke landskaber. Der kunne gøres en undertagelse i princippet for brakkæmning, så det blev tilladt at bruge disse marker og områder til græsning for

CARSTEN VAGN-HANSEN

Læge, sundhedskonsulent
Knabberupvej 40, DK-7100 Vejle
Tlf: 7582-9599 Fax: 7583-8971

KOP 1

Direktoratet for FødevarerErhverv
Udviklings- og forskningskontoret
Nyropsgade 30
1780 København V

8-11-2005

I anledning af den forestående høring om tilskud til bevaring af husdyrgenetiske ressourcer vedlægger jeg en kronik, som jeg har skrevet, og som er offentliggjort i Information den 4 november 2005.

Jeg har læst Bekendtgørelse om tilskud til bevaring af husdyrgenetiske ressourcer og har følgende bemærkninger til denne:

Det er betænkeligt, at Direktoratet for FødevarerErhverv efter indstilling fra Genressourceudvalget skal afgøre, hvilke racer, der er bevaringsværdige. Danmark har forpligtet sig efter Rio-konventionen til at bevare de gamle husdyrracer, og det kan ikke være rigtigt, at vi blot kan afvise at bevare nogen af dem, I hvert fald så længe de er genetisk rimeligt veldefinerede. Vi har brug for en bred genetisk variation, blandt andet som reserve, hvis de moderne højtydende racer med dårlig modstandskraft efterhånden eller pludselig bliver ramt af sygdom og degeneration. Kvægforsker Peter Thomsen fra Foulum har netop afsluttet et forskningsprojekt, hvor han har fulgt 39 danske besætninger på nært hold. Han konkluderer, at der er 25.000 taberkøer i Danmark, svarende til 3,5 procent af alle danske køer. Dyrlægeudgifterne I landbruget er efterhånden meget høje. At køerne ikke kommer på græs om sommeren medfører en højere risiko for, at de bliver taberkøer.

Cryokonservering er ikke nok. Gener tilpasses miljøet og for eksempel viruspopulationen, så man kan ikke være sikker på, at generne efter års nedfrysning stadig er brugbare. Et argument for bevaring af de gamle husdyrracer er også, at de er af kulturel betydning og derfor skal kunne ses og opleves i levende tilstand..

Vi er nu i den situation, at nogle af de gamle husdyrracer er ved at uddø og kun findes ganske enkelte steder, blandt andet på Oregaard, og jeg finder det urimeligt, at man på grund af eventuelle uoverensstemmelser forsømmer at holde de gamle racer på Oregaard i live ved at give et tilskud til dyrene og arbejdet med at bevare dem. Magtanvendelse fra Staten over for avlerne må begrænses til det minimum, som er nødvendigt for at undgå potentielt skadelige følger af dårligt avlsarbejde samt dyremishandling. Det er ikke rimeligt, at man forfølger en måske lidt besværlig avler/bevarer af de gamle husdyr og derved bringer bevaringen af racerne i fare.

Jeg vil derfor anbefale, at man identificerer resterne af besætninger af gamle husdyrracer og uden hensyn til nepotisme og venneforhold giver tilskud til deres bevarelse og opbygning af tilstrækkeligt store besætninger (I Sverige mener man, at 500 stk. af hver race er nødvendigt for bevarelsen af genressourcerne).

Jeg aner ikke, om jeg overhovedet er berettiget til at blive hørt I forbindelse med bevaringsarbejdet. Jeg er søn af en landmand, men har ellers ingen tilknytning til

landbruget. Men jeg finder det rimeligt at slås for bevaringen af de gamle husdyrracer, også af kulturelle grunde, og fordi Danmark har en international forpligtelse til at bevare disse racer. Vi kan ikke være andet bekendt. Biodiversiteten i de industrialiserede lande er også omfattet af Rio-konventionen, som Danmark ikke bare kan blæse på. .

Med venlig hilsen

Carsten Vagn-Hansen
Læge, sundhedskonsulent
Knabberupvej 40
7100 Vejle
Tlf. 75 82 95 99
Fax 75 83 89 71
e-mail: cavaha@radiodoktoren.dk
www.carsten-vagn-hansen.dk www.dsgnet.dk

CARSTEN VAGN-HANSEN

Læge, sundhedskonsulent
Knabberupvej 40, DK-7100 Vejle
Tlf: 7582-9599 Fax: 7583-8971

Kopi

Fødevareminister Hans Christian Schmidt
Fødevareministeriet
Holbergsgade 2
1507 København K

8-11-2005

Kære Hans Christian Schmidt

Som almindelig borger er jeg blevet opmærksom på problemerne omkring bevarelsen af de gamle husdyrracer og har derfor skrevet vedlagte kronik samt et høringssvar til Udviklings og Forskningskontoret vedrørende de kommende bestemmelser om bevarelsen af de gamle husdyrracer.

Jeg er bekymret over risikoen for, at de stærke og varierede genressourcer i de gamle racer ikke bevarer, så der er noget at starte med, når de efterhånden degenererede og meget lidt modstandsdygtige højtydende racer eventuelt bliver udryddet af en eller anden husdyrsygdom.

Der er også kulturelle hensyn at tage. de gamle husdyrracer pynter gevaldigt i naturen og er et godt bidrag til vedligeholdelse af naturområder.

Det bekymrer mig også, hvis nepotisme og magtbrynde hos embedsmænd og i udvalg "straffer" avlere, der har de gamle husdyrracer ved ikke at give tilskud til avlsarbejdet og opbevaringen, eller ved at stille så mange krav, at det er umuligt for avlerne at leve op til dem.

Det er af disse grunde sidste udkald nu, hvis de gamle racer skal bevares.

Mange gode hilsener